

Waarlijk vrij?
Geroepen om gezamenlijk op weg te gaan...
De Broedergemeente van schuld belijden naar een verbindende gemeenschap

Een internationale conferentie in het kader van het proces voor gerechtigheid,
vrede en heelheid van de schepping

Conferentiecentrum Abdijhof Mariënkroon, 31 oktober t/m 3 november 2019

Het organiserend comité EBGN en ZZg:
Ewald Hunsel, Jacqueline Helstone Johannes Welschen en Renée Wezel

Sprekers en workshop(bege)leiders:
Ernestine Comvalius; Mitchell Esajas; Rahina Hassankhan; Glenn Helberg; Muriel Held; Joey Hunsel;
Hardley Mijnaals; Thomas Polimé; Christoph Reichel; Erik-Jan Stam;
Livingstone Thompson, Christine Welschen

Muzikale ervaring - vrijheid in de taal van jonge mensen -
Eliques Curiel & Jermaine Westfa

Het geloof (opnieuw) beleven
ds. Humbert Hessen; ds. Theodor Clemens
ds. Tobias Immanuel Buchholz & ds. Rhoïnde Mijnaals-Doth

Deze conferentie werd gesponsord door de Europees-Continentale Provincie,
het Zeister Zendingsgenootschap, Ingrid Hill en het Fonds Jap-A-Joe

Geachte broeder/zuster,

Hierbij ontvangt u het verslag van de conferentie Waarlijk vrij?

Geroepen om gezamenlijk op weg te gaan... De Broedergemeente van schuld belijden naar een verbindende gemeenschap.

Het doel van deze conferentie was:

- Verbreding van de eigen horizon c.q. onwetendheid (proberen) op te heffen;
- Uitwisseling van ervaringen (deelnemers en genodigden);
- Kennisnemen van stimulerende good practices, de overdraagbaarheid van nieuwe te hanteren strategieën en/of werkvormen voor 'lastige' onderwerpen en informatie (bronnenonderzoek/publicaties);
- Inspiratie om kracht te kunnen halen uit onze kerk en zendingsorganisatie(s) door persoonlijke/eigen inzet en ook die van anderen (te ondernemen gezamenlijke stappen/de koers).

Centraal stond de rol en invloed van de Broedergemeente bij het vraagstuk 'van slavernij naar bevrijding'. Deze driedaagse conferentie heeft daarom geprobeerd te onderzoeken op welke manier de Evangelische Broedergemeente met het verleden (en heden) omgaat, om zodoende tot een heilzame verwerking van het slavernijverleden te komen.

Aanleiding/Voorbereiding

De Broedergemeente heeft in het proces na de conferentie in Mennorode 2012, een aanzet willen doen - en op een bescheiden manier - consequenties willen analyseren uit een gezamenlijk verleden, die van belang zijn voor het heden en de toekomst. Door de keuze van het frame work en te focussen op de rol en invloed van de Broedergemeente bij het vraagstuk 'van slavernij naar bevrijding' is deze conferentie wezenlijk anders geweest dan de conferentie die in 2012 werd gehouden*. Nu zou een actieve invulling gegeven kunnen worden aan #5 uit de Verklaring die de Europees-Continental kerkprovincie (de ECP) in 2013** heeft opgesteld.

De conferentie in Mariënkroon heeft daarom een poging gewaagd om e.e.a. na te gaan en had haar focus vertaald naar de volgende thema's:

Onze geloofsbeleving als Hernhutters en de vrijheid

Wat houdt ons gevangen, wat kan ons vrijmaken?

Verskillende ervaringen - verschillende perspectieven

Hoe wordt de zoektocht naar vrijheid ervaren?

Ervaringen met dit vraagstuk in Groot-Brittannië

Een impuls van een bestuurder uit Belfast

Emancipatie anno 2019 - waar lopen wij tegenaan?

Hoe kan het geloof ons helpen op weg naar vrijheid?

Met het verleden de toekomst in - als waarlijk vrije mensen

Inspiratie om op gelijkwaardige wijze oftewel 'op ooghoogte' met elkaar om te durven gaan.

De Broedergemeente en het ZZg vinden het belangrijk om deze onderwerpen aan de kaak te stellen. In dit geval door middel van een meerdaagse conferentie, door actieve deelname van aanwezigen aan korte, prikkelende, presentaties en lezingen, ontmoetingen en workshops.

De sprekers/gespreksleiders en workshop(bege)leiders hadden hun focus (ofschoon niet uitsluitend en ook niet door iedereen expliciet) gericht op perioden/tijdvakken, waarbij steeds analyses werden gemaakt vanuit de specifieke achtergrond, ervaring en expertise. Deze personen refereerden aan zowel het verleden als het heden. Daardoor werd een extra dimensie gegeven, vanwege een mix van feiten, ideeën en ook meningen/opvattingen.

Deelnemers waren overwegend afkomstig uit de Broedergemeente. Van tevoren was er gemikt op een divers en breed samengestelde groep personen; hoofdzakelijk uit Nederland en Duitsland. Doordat zij diverse achtergronden hadden - wat betreft rol, functie en interessegebieden - was de conferentie niet alleen een internationaal gebeuren, maar droeg het ook een interdisciplinair karakter. Enkele genodigden en een groep van zeven jongeren (16-20 jarigen) hebben van de mogelijkheid gebruik gemaakt door deel te nemen aan een dagprogramma. Een jongere heeft het driedaagse programma volledig kunnen bijwonen. De voertaal tijdens de conferentie was Nederlands, met Duitse en Engelse vertalingen.

Het programma werd qua opzet en uitvoering rond drie clusters samengesteld:

- kritische theologie
- wetenschap en de overdraagbaarheid van succesfactoren en
- knelpunten in de praktijk

Dit alles met de insteek om verder op gelijkwaardige wijze oftewel 'op ooghoogte' met elkaar om te durven gaan.

*In het jaar 2012 heeft de Broedergemeente als opmaat tot de herdenking van 150 jaar afschaffing van de trans-Atlantische slavernij in Suriname en op de voormalige Nederlandse Antillen een conferentie gehouden met de titel >>De EBG en het streven naar bevrijding<<. Deze conferentie in Mennorode had tot doel, zicht te krijgen op de houding van de Broedergemeente ten aanzien van de slavernij in de 18^e en 19^e eeuw en met elkaar over de pijn van het verleden en hoop voor de toekomst te spreken.

**In 2013 heeft het Provinciaal Bestuur een verklaring uitgegeven. Een verklaring die de resultaten van de conferentie in Mennorode oppakte en tot een aantal voornemens kwam om van de Broedergemeente een kerk te maken, waar iedereen als vrije zusters en broeders met elkaar omgaat. Het Provinciaal Bestuur heeft alle leden van de Broedergemeente uitgenodigd >>in dit streven een gezamenlijke weg te bewandelen<<. Daarbij werden een aantal stappen beschreven om op die weg vooruit te kunnen gaan.

Deze conferentie, in het najaar 2019, was bedoeld als tussenstop op die weg: stilstaan bij eerder genomen stappen en afspreken wat volgende stappen zouden moeten zijn. Met de bedoeling aansluitend weer in beweging te komen, middels een gezamenlijk proces, waarbij zichtbaar wordt waar wij voor staan en waar wij voor gaan. Ook was de conferentie in 2019 bedoeld een antwoord te helpen vinden op vragen die wij mogelijk op deze weg tegenkomen. Delen met elkaar: van meningen inzichten, vaardigheden, ideeën en ook het delen van vragen.

De conferentie werd georganiseerd door de EBG Nederland c.q. de Europees-Continental Provincie van de Broedergemeente in samenwerking met het Zeister Zendingsgenootschap (ZZg). Het was een conferentie die tevens in het teken stond van de jaarlijkse conferentie van het Conciliair Proces voor gerechtigheid, vrede en heelheid van de schepping. Want, het centrale thema is ook een vraagstuk van gerechtigheid; het gaat erom dat wij verder op weg kunnen gaan om van de Broedergemeente een kerk te maken waar iedereen op gelijkwaardige manier kan participeren. Onafhankelijk van zijn of haar etnische achtergrond en culturele verbondenheid. Conferenties van het Conciliair Proces worden doorgaans in Duitsland gehouden, maar de conferenties in 2012 en 2019 zijn in Nederland uitgevoerd.

UITVOERING

Uitgangspunten tijdens de gehele conferentie

- Een inclusieve benadering, door iedereen een eerlijke kans te geven op deelname
- Ruimte voor meningen/opvattingen/eigen denkbeelden, persoonlijk en professioneel
- Daadwerkelijk naar elkaar luisteren en benoemen wat onzichtbaar/onmogelijk lijkt.

Het liedboek speciaal voor deze conferentie samengesteld, door de voorbereidingscommissie, bestond uit 22 liederen in verschillende talen (Nederlands, Duits, Engels, Sranan Tongo en Afrikaans).

Een aantal presentaties is als pdf te downloaden via de website van de EBG Nederland:

<https://www.nederland.ebg.nl/nieuws/340>

Daar is ook ander materiaal dat verband houdt met de conferentie te vinden.

Geprinte exemplaren van de presentaties zijn tijdens de conferentie aan alle deelnemers verstrekt.

Donderdag 31 oktober 2019

Aankomst & Opening

18:00 | 18:30 | 20:00 | 21:30

Componenten

Na een korte inleiding: over het belang van een dergelijke conferentie [aanleiding en doel], de organisatie daarvan in het tijdvak 2013-2019 [in feite actieve invulling geven aan #5 uit de Verklaring van de ECP in 2013] en de infrastructuur van de Broedergemeente anno 2019, was het tijd voor een toelichting op het programma. Daarna vonden de eerste ontmoetingen plaats.

Vrijdag 1 november 2019

Beknopte tijdlijn dag 1

08:00 | 09:00 | 09:30 | 11:00 | 11:15 | 12:15 | 13:30 | 14:30 | 16:30 | 18:00 | 19:30

Componenten dag 1

De dag begon met een dagopening.

Het ochtendprogramma stond in het teken van onze geloofsbeleving als Hernhutters en de vrijheid. Br. Christoph Reichel hield een pleidooi om bewust om te gaan met onze tradities (theologische en kerkelijke) vanwege de mindsets die wij hanteren. Zijn kritische blik/insteek op hoe de Broedergemeente in Europa tegen een aantal geloofsvragen aankijkt is actueel. Ruimte maken voor dialoog ziet hij als opening voor gelijkwaardigheid. Zr. Muriel Held heeft tijdens haar presentatie ingezoomd op misvattingen over vrijheid. Zij schroomde niet om vanuit het dierenrijk (vogels in de natuur) een sprong te maken naar de mens oftewel universele mensenrechten. Als leidmotief werd gebruikt: Wat houdt ons gevangen, wat kan ons vrijmaken? Bijvoorbeeld bij de betekenis van emancipatie voor Hernhutters werd een duidelijk vraagteken geplaatst. Het lied Born Free zou daar ook een steentje aan bij kunnen dragen.

Br. Thomas Polimé en zr. Rahina Hassankhan hebben beiden een lans gebroken hoe de zoektocht naar vrijheid ervaren kan worden; verschillende ervaringen-verschillende perspectieven. Br. Thomas Polimé heeft zijn eigen ontwikkelingsgeschiedenis over het voetlicht gebracht, als Marron van Okanisi-afkomst getekend door (trans)migratie en migratie naar Europa. Zr. Hassankhan met roots in

de Hindostaanse gemeenschap heeft samengebracht wat met name bij volwassenen in Europa aan de orde kan komen. Niet alleen binnen families ook persoonlijk, als individu.

Tijdens het middagprogramma besprak br. Livingstone Thompson hoe men in de UK met het vraagstuk omgaat: niet alleen hoe met informatie uit het verleden wordt omgegaan, ook hoe instituties wet- en regelgeving al dan niet gebruiken wat betreft de bejegening van nazaten van slaven uit Afrika. Dat alles tegen de achtergrond van een moderne Britse samenleving, anno de 20^e eeuw.

Het avondprogramma werd afgesloten met een muziekoptreden van Elique Curiel en Jermain Westfa

Zaterdag 2 november 2019

Beknopte tijdlijn dag 2

08:00 | 09:00 | 09:30 | 11:00 | 11:15 | 12:30 | 14:00 | 15:30 | 16:00 | 18:30 | 20:00

Componenten dag 2

De dag begon met een dagopening

Het ochtendprogramma bestond uit twee korte impulsen:

Glenn Helberg heeft zijn visie over met name de slavenhandel naar voren gebracht en over winti een aantal uitspraken gedaan (in relatie tot het geestelijk leven binnen de kerken). Zijn eigen zoektocht oftewel zijn eigen reisverhaal stond daarbij centraal; met name de bejegening van de Ghanezen die hij tijdens deze reis in Ghana had ontmoet. Een reis die hij de dag voorafgaand aan de conferentie had afgerond.

Mitchell Esajas introduceerde New Urban Collectieve (een beweging van jong volwassenen) en The Black Archives. Hij vertelde waarom het belangrijk is de verborgen geschiedenis zichtbaar te maken en hoe vanuit The Black Archives daar handen en voeten aan wordt gegeven. De verborgen geschiedenis van de EBG m.b.t. het slavernijverleden en de erfenis haalde hij aan; o.a. de zichtbaarheid en voelbaarheid daarvan. Talentenontwikkeling ondanks obstakels en uitdagingen kregen ook een plek in zijn betoog.

Joey Hunsel kreeg een podium om zijn visie te delen, als jongvolwassene werkzaam bij een commercieel bedrijf. Een praktijkvoorbeeld van hoe jongvolwassenen zich binnen hun werk en daarbuiten kunnen ontwikkelen en profileren. Joey zijn standpunt is: "Ook barrières zul je tegenkomen, de ernst daarvan mag niet onderschat worden, maar essentieel daarbij zijn een persoonlijke drive en houden van.

Tijdens het avondprogramma werd Liefdemaal gevierd.

Zondag 3 november 2019

Beknopte tijdlijn dag 3

08:00 | 09:00 | 11:00 | 12:00 | 13:00 |

Componenten dag 3

Centraal stonden de oogst van de conferentie, de uitnodiging om deel te nemen aan het Conciliair Proces 2020 en een afsluitende kerkdienst.

Tijdens de oogst werd in de verschillende subgroepen geïnventariseerd: Wat nemen wij mee, wat willen wij doen? (zie pagina 6). De insteek van het Conciliair Proces in 2020 werd gedeeld: samen met onze jeugd op weg naar een klimaatvriendelijke samenleving. Ook de data van de conferentie in 2020 werden bekendgemaakt: 22-25 oktober. De conferentie werd afgesloten met een kerkdienst onder

leiding van ds. Tobias Immanuel Buchholz en ds. Rhoïnde Mijns-Doth, aan de hand van een liturgie die door hen beiden was samengesteld: een wisselgebed, een lezing uit Micha 6 en een aantal liederen die in verschillende talen werden gezongen.

* * *

DE OOGST

WAT NEMEN WIJ MEE, WAT WILLEN WIJ DOEN?

INDIVIDUEEL EN ALS BROEDERGEMEENTE

WAT ZIJN DE TAKEN EN WAAR LIGGEN KANSEN & MOGELIJKHEDEN?

GROEP 1: SUBGROEP BLAUW, zondag 03/11

Ernestine Comvalius (reeds vertrokken)
Rahina Hassankhan (reeds vertrokken)
Muriel Held

Christoph Beck; Helga Brewster; Theodor Clemens; Amrie Fink (niet aanwezig)
Anneke Jap-A-Joe (reeds vertrokken); Conchita Landbrug; Muriel Leerdam (niet aanwezig)
Rhoïnde Mijns-Doth (reeds vertrokken); Gershom Nseka; Lydia Robinson; Erik-Jan Stam;
Eric Woerdings (reeds vertrokken)

Deelnemers die zondag 03/11 aanwezig waren, hebben taken op verschillende niveau's benoemd en wel voor de gremia hieronder:

HET PROVINCIAAL BESTUUR

- Nieuw leven inblazen wat betreft het aspect van partnergemeenten
- Invulling geven aan ontmoeting(en) en dialoog over het thema
- De coördinatie op zich nemen en een inventarisatie maken wat betreft de samenwerking van bestaande organen
- Het thema onder de aandacht brengen van de Intersynodale Theologische Commissie

PREDIKANTEN

- Een interreligieuze discussie over tradities op gang brengen

DE CENTRALE RAAD

- Bijeenkomsten organiseren
- Deskundigheid binnen de EBG inventariseren

GEMEENTEN

- De behoefte onder de gemeenteleden peilen en hun betrokkenheid bij het thema vergroten
- Concepten en denkbeelden over tradities bespreken
- Contacten en gesprekken met partnergemeenten NL-DLD
- Op zoek gaan naar databases

De essentie is: volgeling van Jezus te zijn. Daarvoor is een stevige gemeenschappelijke basis vereist.

Er werd nogmaals aandacht gevraagd voor de 12-Taboepuntenlijst die zaterdag 02/11 door de groep werd samengesteld:

- Familieafkomst/Familiegeheimen/Afgoderij/Winticultuur in de familie
- Homoseksualiteit in de EBG
- Huiselijk geweld
- Ouder(en)mishandeling
- Vooroordelen inzake NGO's
- Psychische/Verstandelijke problematiek
- Suïcide
- Racisme
- Kinder-/Seksueel misbruik
- Gevangenschap
- HIV/AIDS
- Schulden

De blauwe groep heeft aangegeven graag onderlinge uitwisseling van e-mailadressen te willen, van de subgroepsleden.

(Renée Wezel)

****

GROEP 2: SUBGROEP GEEL, zondag 03/11

Age Kramer (reeds vertrokken)
Christine Welschen (reeds vertrokken)
Glenn Helberg (reeds vertrokken)

Hardley Mijns (reeds vertrokken); Hans-Beat Motel; Christina Schramm; Reinhild Lüder-Scholvin; Thomas Polimé (reeds vertrokken); Erdmann Carstens; Gisela Meije-Leeuwijn; Gisla Blokland; Rita Harry; Wilma Wielkens; Tina Berenstein; Shirley Sordam; Arjan Bresijn

- Een dag organiseren voor jongeren met o.a. Mitchell Esajas en Joey Hunsel.
- Niet alleen succesverhalen; ook mensen aan het woord laten die aan de weg timmeren.
- Zoveel mogelijk ontmoetingen tussen Duitse en Nederlandse gemeenteleden.
- Partnerschappen tussen gemeenten weer nieuw leven inblazen.
- Gezamenlijke conferenties; vaker niet alleen om de 7 jaren.
- Het Conciliair Proces was ooit een goede formule; het moet weer opgepakt worden.

(Johannes Welschen)

***

GROEP 3: SUBGROEP GROEN, zondag 03/11

Jacqueline Helstone

Christoph Reichel

Mitchell Esajas (reeds vertrokken)

Benigna Carstens; Susanne Beck; Heinrich Bartels; Nadra Echteld; Kenneth Goodings; Magda Steigenga; Lisette Uitenwerf; Leonie Pronk; Farida de Randamie; Myrna Wezel; Wickleff Leidsman; Imro Arlaud; Vanessa Toppin

1. WINTI/CULTUUR

- a. Er is behoefte aan diepgaande gesprekken/studies over winti-cultuur c.q. winti-geloof.
- b. de EBG moet werken aan een steviger geloofsfundament van de leden (door duidelijke statements en openlijke uitingen van inzichten hieromtrent) waarbij eenieder zijn of haar juiste keuze kan maken m.b.t. het christelijk geloof of winti.

2. BEHOUD VAN DE SCHEPPING

Er is beleid nodig om elke gemeente richting 'duurzaamheid' te helpen. Aandacht voor o.a. grondthema's van de verschillende landen (bijvoorbeeld Suriname: goud–kwik /Duitse grondproblematiek /Zuid Amerika – onteigening gronden van inheemsen etc).

3. TRANSFORMATIE

Aandacht voor en documentatie van de 'transformatie-geschiedenis' van o.a. zusters en broeders van Ghanzee en slachtoffers van de binnenlandse oorlog in Suriname

4. CONCILIAIR PROCES (CP)

We moeten een manier vinden om het CP te doen leven bij alle EBG-gemeenteleden

(Jacqueline Helstone)

***

GROEP 4: SUBGROEP ROOD, zondag 03/11

Livingstone Thompson (reeds vertrokken)
Johannes Welschen
Ewald Hunsel

Sigrun Wagner; Tobias Buchholz; Heidi Clemens; Humbert Hessen; Margareta Theile; Roland Künzel; Astrid de Jongh; Brigitte Lenz; Lea Pinas; Sandra Oosterwolde; Hugo Fernandes Mendes (reeds vertrokken); Christien Polanen; Vivian Winter (reeds vertrokken)

5. HEILIGE GEEST

We moeten vaker praten over de Heilige Geest en dit ook vaker durven benoemen.

6. WINTI

Vorbereidende commissie om dialoog Winti te bespreken.

7. LHBTQ+

Niet meer schuwen maar bespreken. Handelingsrichtlijnen vastleggen. Dit geldt ook voor zelfdoding.

8. DIVERSITEIT

In alle geledingen van de kerk!

9. JEUGD

Gericht beleid om jongeren te werven.

10. MACHTSSTRUCTUREN

Opnieuw bekijken!

(Ewald Hunsel)

* * *

UITNODIGING CONFERENTIE CONCILIAIR PROCES 2020 (zr. Benigna Carstens)

De conferentie van het CP2020 zal plaatsvinden van 22-25 oktober 2020.
Van 28 februari–1 maart 2020 is de voorbereiding gepland.

Het thema: Churches for future of tewel De Broedergemeente voor de toekomst
>>Samen met onze jeugd op weg naar een klimaatvriendelijke samenleving<<

RESULTATEN/NATRAJECT/TOEKOMST

Het Provinciaal Bestuur heeft eind 2019 uitvoerig stilgestaan bij de resultaten van de conferentie Waarlijk vrij-geroepen om gezamenlijk op weg te gaan. Belangrijk is dat de Broedergemeente zelf stappen wil zetten wat betreft:

Wetenschappelijk onderzoek naar de eigen Broedergemeentegeschiedenis in de 18^e en 19^e eeuw met betrekking tot het slavernijverleden. Tijdens de conferentie werden reeds een paar ideeën naar voren gebracht hoe een dergelijk onderzoek inhoud en vorm zou kunnen krijgen.

Evaluatie theologische en kerkelijke tradities in samenhang met (culturele) diversiteit. Gesprekken die concrete vragen en dilemma's moeten blootleggen over de relatie christelijk geloof- andere (kerkelijke) tradities w.o. Afro-Surinaamse tradities. Tijdens de conferentie hebben zowel sprekers als deelnemers verschuivingen benoemd en taboe-onderwerpen aangestipt o.a. winti, suïcide en homoseksuele relaties.

Herschikking structuren van de Europese kerkprovincie ten aanzien van participatiemogelijkheden. Hoe zorgen wij ervoor dat de EBG aantrekkelijk blijft als instituut en als werkgever, zodanig dat de divers samengestelde gemeenschap zichzelf daarin blijft herkennen, vertegenwoordigt is en mee blijft doen?

Over de opdrachten, aanpak en tijdpad zijn gesprekken daarover en de (beslis)fases nog niet bekend.

* * *

DANKWOORD

Onze dank gaat uit naar alle personen en organisaties die een bijdrage hebben geleverd aan het doen slagen van de missie van de voorbereidingsgroep. Alle bijdragen waren waardevol: zowel in de vorm van informatieverstrekking, financiën, hulpmiddelen als gebed.

* * *

LIJST DEELNEMENDE SPREKERS

Ernestine Comvalius

Geboren: Paramaribo, Suriname.

Heeft een track record op het gebied van inspiratie, kansen creëren en bewustwording anti-racisme, ook in de VS. Een verbindende vakvrouw, scherpe performer en activiste. Bij het grote publiek is zij ook bekend als manager van het Bijlmer Parktheater Amsterdam.

<https://ernestinecomvalius.wordpress.com/about/>

<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/12/04/de-weerstand-tegen-diversiteit-was-hardnekkig-a4022643>

Mitchell Esajas

Geboren: Amsterdam, Nederland

Actief op het gebied van educatie en onderwijs. Gastcurator bij tentoonstellingen.

<https://decorrespondent.nl/mitchellesajas>

<https://www.theblackarchives.nl/over-ons.html>

Rahina Hassankhan

Geboren: Paramaribo, Suriname

Verstaat haar vak als trainer en begeleider; systematische lichaamscoach en familie-opsteller. Ze biedt persoonlijke groei en professionele ontwikkeling:

<https://bondrufmomroepblog.wordpress.com/2018/09/07/rahina-hassankhan/>

Glenn O. Helberg

Geboren: Willemstad, Curaçao.

Psychiater | Centrum voor transculturele therapie | Activist.

Helberg studeerde geneeskunde aan de Universiteit Utrecht en was vervolgens werkzaam als huisarts op Curaçao. Hij specialiseerde zich daarna in de psychiatrie aan het Universitair Medisch Centrum Groningen en het Universitair Medisch Centrum Utrecht.

<https://www.groene.nl/artikel/psychiater-glenn-helberg-over-het-zwarte-lichaam>

Muriel Held

Geboren: Paramaribo, Suriname

Is verbonden aan de EBG Suriname. Maakt deel uit van de Unity Womens' Desk van de Moravian Church en vertegenwoordigt binnen die structuur een adviesrol voor de regio Latijns-Amerika en het Caribisch gebied:

<http://unitywomensdesk.org/purpose/administration-2/>

Joey Hunsel

Geboren en getogen: Den Haag

Werkt voor een commercieel bedrijf dat internationaal opereert op het gebied van high technology (geavanceerde technologie).

Hardley Mijnaals

Geboren: Nederland

Is als acoliet verbonden aan de EBG Utrecht. Heeft verfrissende, vernieuwende, ideeën en werkt deze uit als vertaalslag voor Jong & Oud. De betekenis van thema's, ook die uit de Bijbel, worden daarmee behapbaar [van taaie materie naar gewone taal].

Thomas Polimé

Geboren en getogen: in het binnenland van Suriname (Marron – afkomst Okanisi).

Antropoloog | Universiteit Utrecht | ex- medewerker Zeister Zendingsgenootschap | Welzijnswerk in Tilburg. Heeft als gastconservator aan diverse tentoonstellingen meegewerkt, zowel in Nederland (Wereldmuseum Rotterdam, Tropenmuseum) als het buitenland. Onder meer Musée des cultures Guyanaïses in Cayenne (Frans-Guyana) en het Smithsonian Institution in Washington DC (USA).

Momenteel is hij onafhankelijk onderzoeker.

<https://www.tparc.eu/>

Christoph Reichel

Geboren: Duitsland

Predikant voor de regio-gemeente Bad Boll.

Is mede-organisator van het Conciliair Proces, dat jaarlijks wordt georganiseerd door Duitse en Nederlandse leden van de Broedergemeente. Een forum waarbij met behulp van concrete doelstellingen en plannen wordt besproken hoe onvermijdelijke gevolgen van processen aangepakt kunnen worden. Processen die van invloed zijn op ons menselijk leven, nu en in de toekomst. Een van de processen is: Hoe ervaren wij de zoektocht naar vrijheid?

Erik-Jan Stam

Geboren: Rotterdam, Nederland.

Predikant Diaspora- (werk)groepen voor de EBG Nederland

Livingstone Thompson

Geboren: Jamaica en woont in Belfast

Predikant van de Broedergemeente in Belfast en lid van het Provinciaal Bestuur van de Britse Provincie van de Broeder-Uniteit. Universitair docent Theologie, auteur, interculturele trainer Mindfulness. Deelt graag en structureel inzichten op dit gebied.

<http://moravian.org.uk/who-we-are/provincial-elders-conference-pec>

Eliques Curiel

Geboren: Willemstad, Curaçao

Student geneeskunde aan de universiteit Leiden | Zingen is haar grootste hobby | ZO! Gospel Choir

https://www.youtube.com/watch?v=6_bPJBZOf0c

Jermaine Westfa

Geboren: Amsterdam, Nederland

Een ervaren toetsenist | Achtergrond: conservatorium | Muziekdocent

<https://www.goudsepopschool.nl/jermaine>

Christine Welschen

Geboren: Duitsland

Predikant voor de Evangelische Broedergemeente Haaglanden e.o.

Humbert Hessen

Geboren: Nieuw-Amsterdam (Commewijne), Suriname

Heeft jaren als legerpredikant in Nederland gewerkt. Na in Suriname zijn krachten te hebben gegeven, ook ten behoeve van de Evangelische Broedergemeente daar, is hij in 2004 tot bisschop van de Broedergemeente wereldwijd gekozen. Momenteel is hij een van de vier bisschoppen. Hij woont in Nederland.

Theodor Clemens

Geboren: Herrnhut, Duitsland

Heeft in verschillende gemeenten als predikant gewerkt: in Duitsland, Nederland en ook in Suriname. Hij is in 1996 tot bisschop gekozen van de Broedergemeente wereldwijd en momenteel een van de vier bisschoppen. Hij woont afwisselend in Berlijn en Herrnhut.

Tobias Immanuel Buchholz

Geboren: Berlijn, Duitsland

Predikant voor de Evangelische Broedergemeente Amsterdam-Stad en Flevoland.

Rhoïnde Mijnaals-Doth

Geboren: Willemstad, Curaçao

Predikant voor de Evangelische Broedergemeente Utrecht.

***

AANBEVOLEN BRONNEN/PUBLICATIES

God is niet wit. Ons slavernijverleden; wat doen we ermee?

Gea Gort en historica Eva Mabayoye
©Ark Media, 2013

Op 1 juli 2021 is het 158 jaar geleden dat de slavernij werd afgeschaft. Gea Gort en historica Eva Mabayoye schreven in het kader van 150 jaar Ketikoti 'God is niet wit'. Dit boek biedt op een aansprekende, persoonlijke en wetenschappelijk manier achtergrondinformatie. In het boek komt o.a. de voormalige scriba van de PKN Arjan Plaisier aan het woord. Aandacht voor het slavernijverleden is bij Arjan Plaisier gegroeid door een bezoek in 2011 aan het slavenfort Elmina (Ghana). Daar werd hij geraakt door de gruwelijke realiteit van het Nederlandse slavernijverleden. Voor de gouverneur was er een mooi vertrek. Voor de witte mensen ook een kerk. Het kerkgedeelte was pal boven het vrouwenvertrek van de slaven. Men was vrolijk aan het vieren terwijl er beneden gekermd werd. De kerk had als opschrift: *'Zion is des Heeren ruste, dit is syn woonplaetse in eeuwigheid'*. Alsof dit de woonplaats was van de Heer, alsof Hij hier wilde wonen! Kerk willen zijn terwijl mensen eronder lagen te verrotten. Dan denk je: 'dit kan niet! Wat een ongelofelijke blinde vlek'.

Het boek 'God is niet wit' reflecteert op theologie en beeldvorming en bespreekt hoe we samen kunnen bouwen aan de toekomst. De auteurs nemen de lezer mee op ontdekkingstocht door de geschiedenis van ons slavernijverleden. Ook laten ze zien hoe deze geschiedenis nog steeds doorwerkt in onze samenleving. Het boek is via de webshop van Gea Gort verkrijgbaar:

www.geagort.com

Kind aan de ketting; Opgroeien in slavernij toen en nu

Aspha Bijnaar (red.)
©KIT Publishers Amsterdam, 2010

Verschillende onderzoekers hebben gedegen onderzoek gedaan en gaan in op de omstandigheden waaronder kinderen tot 1863 in slavernij opgroeiden en de miljoenen kinderen die zich vandaag de dag nog in een toestand van slavernij bevinden (huidige vormen van gedwongen of gebonden arbeid).

Mission und Sklaverei - Die Herrnhuter Brüdergemeine und die Sklavenemanzipation in Britisch und Dänisch-Westindien

Jan Hüsken
©Frans Steiner Verlag, 2016

Dit (Duitstalige) boek biedt een onderzoek naar de relatie van de zending van de Broedergemeente met de slavernij op de Deense en Britse eilanden in het Caraïbisch gebied. Een soortgelijk onderzoek over Suriname staat nog uit.

Mission or Submission? Moravian and Catholic Missionaries in the Dutch Caribbean During the 19th Century

Armando Lampe
©Vandenhoeck & Ruprecht, 2001

In dit (Engelstalige) boek worden de katholieke missie op Curaçao en de zending van de Broedergemeente in Suriname met elkaar vergeleken ten opzichte van de houding tegenover de slavernij.

Strijders voor het Lam

Leven en werk van Herrnhutter-broeders en -zusters in Suriname, 1735-1900

Maria Lenders

©KITLV Uitgeverij, Leiden, 1996

***

Op 31 oktober 2019 ging in Mariënkroon een conferentie van start Waarlijk vrij? – geroepen om gezamenlijk op weg te gaan. De ondertitel van deze conferentie was: De Broedergemeente van schuld belijden naar een verbindende gemeenschap. Tot en met 3 november werd deze conferentie gehouden, in het kader van het Conciliair Proces van de Evangelische Broedergemeente in Europa. Naast de terugblik op de vorige conferentie Mennorode 2012, was er aandacht voor de speerpunten van 2012: wat hebben we als Broedergemeente gedaan en wat staat ons nog te wachten?

Het doel van de conferentie in 2019 was de focus te leggen op:

Uitwisseling en het formuleren van te ondernemen stappen die verder gezamenlijk gezet moeten worden (de koers die wij gezamenlijk willen opgaan).

Het blijkt in de praktijk niet zo eenvoudig te zijn om het proces naar een verbindende gemeenschap vorm te geven.

Een praktijkvoorbeeld heeft laten zien dat deelname van bijvoorbeeld jongeren wel tot de mogelijkheden behoort. Alhoewel hun deelname niet zonder de inzet van henzelf en die van jongerenleid(st)ers en/of ouders was gelukt [ook deze jongeren willen eigenlijk niet structureel 'lastiggevallen' worden met langlopende inhoudelijke thema's en vooral niet op de zaterdag].

De presentaties vanuit verschillende invalshoeken geven aan dat draagvlak vanuit de verschillende gremia van de Broedergemeente belangrijk en gewenst is. Daarnaast zijn informatie en randvoorwaarden zoals tijd maken essentieel.

De EBG Nederland is bereid tot gesprek en ook bereikbaar voor ondersteuning. Het betrekken van gemeenteleden daarbij zou niet als knelpunt, door hen, ervaren mogen worden. Met name de blauwe groep komt hiervoor openlijk uit dat een aantal thema's moeilijk bespreekbaar zijn. Het is de vraag of dit een persoonlijke verantwoordelijkheid van gemeenteleden moet blijven of dat hierin een rol weggelegd is voor ons allen, als gezamenlijke opgave.

Onderlinge uitwisseling van ervaringen &

Te ondernemen gezamenlijke stappen hebben in elk geval bijgedragen aan de verwezenlijking van de conferentiedoelstelling.